

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Varsinais-Suomen liitto toteaa aluksi, että kotoutumislain perusteella maksettavat laskennalliset tai erikseen haettavat korvaukset ovat yleiskatteellisia ja muodostavat vain pienen osan kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden kokonaisrahoitusta. Korvaustasoihin ei ole tehty merkittäviä korotuksia viimeisten vuosikymmenten aikana mikä luonnollisesti heijastuu kuntien toimintamahdollisuuksiin. Kunnat ja mm. Kuntaliitto ovat pitäneet jo pitkään laskennallisen korvauksen tasoa nousseisiin kustannuksiin nähden riittämättöminä. Erityisesti tämä koskee hyvinvointialueita, joiden rahoitustilanne on haasteellinen.

Korvausjärjestelmän muutoksilla vähennettäisiin hallitusohjelman mukaisesti kuntien kotoutumisen edistämiseen liittyvien tehtävien volyyymiä. Laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentämisellä on vaikutuksia niiden kuntien talouteen, jotka vastaanottavat kuntapaikoille kiintiöpakolaisia tai luvansaaneita turvapaikanhakijoita. Muutos vaikuttanee erityisesti pienempien kuntien mahdollisuuksiin vastaanottaa maahanmuuttoa. Esitetyt muutokset voivat asettaa isot ja pienet kunnat eriarvoiseen asemaan mikä voi lisätä suurempiin kaupunkeihin ja niiden hyvinvointialueille kohdistuvaa painetta maahanmuuton keskittyessä isompiin keskuksiin. Koska muutos tulee voimaan vuoden 2025 alusta, voitaneen kuitenkin esimerkiksi ukrainalaisten pakolaisten tilanne hoitaa korkeamman korvauksen ollessa vielä voimassa.

Korvausmenettelyihin tehtävät muutokset alkavat vaikuttaa täysimääräisesti vuosina 2027–2028 ja näkyvät tuolloin myös tarjottavien palvelujen sisällöissä ja määrissä.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkaus- ja kääntämiskustannuksesta (32 a §)

Viraomaisen velvollisuudesta huolehtia asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä säädetään hallintolaissa. Viranomaisen on järjestettävä tulkinta ja kääntäminen asiassa, joka tulee vireille viranomaisen aloitteesta. Tulkkaus- tai kääntämispalvelun kustannusten siirtäminen

maahanmuuttajalle on sinänsä täysin perusteltua tilanteessa, jossa asiakas ilmoittamatta jättää tulematta ennakkoon sovittuun tapaamiseen. Menettely vastaa normaalia julkisen asiakaspalvelun toimintamallia. Olennaista asiassa on varmistaa, että tieto tapaamisajasta- ja paikasta on saatettu maahanmuuttajan tietoon ja varmistettu asian ymmärrys. Tärkeää on myös varmistaa ymmärrys maksukäytännöistä.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Hallitusohjelmassa on myös kirjaus siitä, että aikuistumisen tuen saamisen ikäraja tulisi laskea samalle tasolle kuin lastensuojelun mukaisessa lastensuojelun jälkihuollossa eli 25 vuodesta 23 vuoteen. Ilman huoltajaa maahan tulee lapsen tai nuoren tuki järjestetään hyvinvointialueen ja kunnan yleisen palvelujärjestelmän palveluiden piirissä palvelutarpeen mukaan. Muutosta voidaan pitää perusteltuna sen yhdenmukaistaessa toimintamallin kansallisen lastensuojelun mukaiseksi sinänsä. Mahdollinen lisätuen tarve on hoidettavissa yleisen palvelujärjestelmän kautta. Tällöin on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota maahanmuuttajanuoren erityishaasteisiin ja mahdollisesta syrjäytymisestä aiheutuviin seurauksiin.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Toimijoiden välistä työnjakoa selkeyttävät linjaukset pakolaisten vastaanoton osalta ovat sinänsä tervetulleita mutta liian yksityiskohtainen sääntely voi toisaalta hankaloittaa kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa. Asia tulisi pääosin jättää kunnan ja hyvinvointialueen välillä sovittavaksi koska olosuhteet ovat erilaisia eri puolilla Suomea. Samalla tulee varmistaa, että yhteistyö myös Kansaneläkelaitoksen, Maahanmuuttoviraston ja maistraattien kanssa toimii tehokkaasti. Näihin yhteistyörakenteisiin liittyvät haasteet ja yksityiskohtaisen säätelyn vaikutus näkyvät myös nykyisen lainsäädännön soveltamisessa.

Muut huomiot

Yleistä

Varsinais-Suomen liitto viittaa lausunnossaan myös aiempaan lausuntoon vuodelta 2022. Liitto korostaa ko. lakiehdotuksen perustavoitteiden kuten maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamisen ja tehostumisen olevan perusteltuja. Toimivan ja joustavan asiakaspalvelujärjestelmän tulee olla uudistuksen keskeinen tavoite. Palvelujen yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden säilyminen on myös tärkeä uudistuksessa huomioitava näkökohta.

Varsinais-Suomen liitto toteaa, että säästötavoitteet ja kannustinajattelu maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi mm. omaehtoisuutta lisäämällä ovat kannatettavia ja tarpeellisia. Tämän ohella on kuitenkin tarpeen kiinnittää huomiota siihen, että säästöt varsinaisen kotoutumislainsäädännön piirissä voivat näkyä kustannusten kasvuna myöhemmin yleisen palvelujärjestelmän piirissä sekä heikentää erityisesti pienempien kuntien toimintaedellytyksiä kotoutumistyössä.

Lisäksi on huomattava, että kunnista on sote-uudistuksen myötä siirtynyt hyvinvointialueille maahanmuuttoon erikoistuneita ammattilaisia mikä myös haastaa kuntien toimintamahdollisuuksia.

Toisaalta myös hyvinvointialueiden haastava kokonaistilanne ja rahoitusvajeet tulisi huomioida kotoutumistyössä. Edelleen maahanmuuton kokonaistilanteeseen vaikuttavat oleellisesti Ukrainan edelleen jatkuva sota ja ukrainalaisten pakolaisten tilanne ja tarpeet.

Hallitusohjelman mukaisesti eri säästöjen ohella kohdistetaan kotoutumislain kattavan toiminnan ulkopuolelta 5 miljoonan euron lisätuki kunnille maahanmuuttajaäitien aseman parantamiseen. Tätä voidaan pitää hyvin perusteltuna ja helpottanee maahanmuuttajaperheiden elämisen edellytyksiä.

Varsinais-Suomen liitto kiinnittää samalla myös huomiota maahanmuuttajien koulutuksen määrärahojen kokonaisriittävyteen- ja jatkuvuuteen ja korostaa kokonaisarvion tärkeyttä muutosten ja uudistusten vaikutuksista.

Lopuksi

Varsinais-Suomen liitto korostaa lopuksi toimivan kotoutumisprosessien tärkeyttä niin työperäisen maahanmuuton kuin henkilötason syrjäytymisen ehkäisyn sekä erityisesti yhteiskunnan turvallisuuden näkökulmasta

Karttunen Marja
Varsinais-Suomen liitto